

A TÜRKKÇE UZUN TEZİ

TOPRAKLA İNSANIN MÜCADELESİ

Sözcük Sayısı: 3783

Araştırma Sorusu: Fakir Baykurt'un "Kaplumbağalar" adlı yapıtında yer alan yoksulluk izleği eserde nasıl işlenmiştir?

İÇİNDEKİLER:

GİRİŞ.....	3
1. KAPLUMBAĞALAR ROMANINDA “YOKSULLUK” İZLEĞİ.....	7
1.1 YOKSULLUK VE UZAM İLİŞKİSİ.....	7
1.2 YOKSULLUK VE DEVLET/KÖY İLİŞKİSİ.....	10
1.3 YOKSULLUK VE EĞİTİM İLİŞKİSİ.....	13
SONUÇ.....	16
KAYNAKÇA.....	19

GİRİŞ

Sosyo-ekonomik yapı ile edebiyat arasında zorunlu bir nedensellik ilişkisi bulunmaktadır. Türkiye İkinci Dünya Savaşı'na girmemiş, ancak 1940'lı yıllarla birlikte söz konusu savaşın ekonomik ve politik olumsuz etkilerini yaşamaya başlamıştır. Toplumda yaşanan ekonomik sıkıntı ve sorunlar romanlarda, özellikle de nüfusun büyük bir bölümünün köyde yaşamasından ve kente göçlere daha yeni yeni başlandığından, “köy” romanlarda en önemli konu olmaya başlamıştır. Köy romanı, köylünün durumunu, sıkıntılarını, kırsal bölgedeki ekonomik sorunları ve eşitsizlikleri yansıtmaya gibi bir işlevi yerine getirebilmiştir. Cumhuriyetin ilk kuruluş yıllarında Türkiye toprağa bağımlı bir ekonomik yapıya sahip olmuştur. Bu durum da köy ve köylüyü ön plana çıkarmıştır.

“Toplam nüfusun yüzde sekseninin köylerde yaşadığı 1939 Türkiye'sinde toplam köy öğretmenini sayısı yalnızca 6847'dir. 1950 yılında ise Köy Enstitüsü mezunu 13.182 öğretmenin katılımıyla toplam köy öğretmenini sayısı 18.426 olacaktır.”¹ (Çankaya, 2013: 483)

Bu çerçevede köy öğretmen sayısının yaklaşık üç katına çıkmasıyla da özellikle köylere yönelik eğitimin önem kazandığı görülmektedir. Söz konusu önemin etkisi ile köy kökenli yazarların Türk edebiyatındaki ağırlıkları ve sayısı artmaya başlamış, bu durumun bir yansıması olarak da “Köy” ve “Köylü” kavramlarının ekonomik yaşamdaki önem ve önceliği yaşamın tüm alanlarına yansıdığı gibi edebiyatı da etkisi altına almıştır.

“Köy romanı denilince akla köylülerin sosyal ve ekonomik sorunlarını yansıtan romanlar ile köy insanından çok köy şartları üzerinde duran, insanları bu şartları betimlemede araç sayan romanlar gelir.”² (Naci, 1990: 264)

¹ Çankaya, E., (2013), “Köy Edebiyatı ve Türk Edebiyatında Köye “İçerden” Bakış Doğuşu, Etkileri, Sonuçları”, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/4 Spring, 473-488.

² Naci, F., (1990), 100 Soruda Türkiye'de Roman ve Toplumsal Değişme, Gerçek Yay. İstanbul 1990.

Osmanlı Döneminin son bulması ve takibinde Cumhuriyet Döneminin başladığı yıllarda Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomisi ağırlıklı olarak tarımdan elde edilen ürünlerin yurt içi ve yurtdışı pazarlara sunulmasına dayanıyordu. Bu sebeple ülkenin en büyük üretici kesimini çiftçiler oluşturmaktaydı. Ancak köylerdeki toplumsal ve kültürel yapı hem geçmiş yılların hem de Cumhuriyet Döneminde yaşanan olgulardan önemli ölçüde etkilenmiştir. Özellikle 2.Dünya Savaşı yıllarında her ne kadar Türkiye savaşa dahil olmamışsa da ekonomik anlamda ciddi olarak etkilenmiştir. Köylü kesimi de bu olumsuzluklardan etkilenmiş ve geçim derdi ve beraberinde getirdiği yoksulluk sorunu ile karşılaşan kırsal yaşadıkları yerlerden göç etmek durumunda kalmışlardır. Bu çerçevede bu yaşanmışlıklarla Türkiye'de köy ve köylüyü konu alan köy romanı akımı 1950-1960 arası yıllarda ortaya çıkan ve ilgi gören bir akım olmuştur.

Romanlar kurmaca metinler olsalar bile gerçeklikten yansımalar barındırabilmektedir. Özellikle köy yaşamındaki yoksulluk, sanat eserlerinde gerek bir yaşam biçimi gerekse ekonomik koşul çerçevesinde ele alınarak insanı ve yaşamını anlatan bir gerçekliğe ya da toplumsal eleştiri yapmak için izleğe dönüşmüştür.

Yoksulluk kavramı yalnızca düşük gelir seviyesine sahip insanların ortaya çıkardığı bir gerçeklik olarak tanımlanmamaktadır.

Yoksulluğun Avrupa Birliği'ne göre tanımı şu şekildedir:

*“İnsanlar, eğer gelir ve kaynaklarındaki yetersizliklerden dolayı içinde buldukları toplumca kabul edilebilir olarak değerlendirilen bir yaşam standardı seviyesini tutturamıyorlarsa yoksulluk içerisindedirler.”*³ (Adaman ve Keyder, 2005: 6)

³ Adaman, F., Keyder, Ç. (2006), “Türkiye’de Büyük Kentlerin Gecekondu Ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma” (Poverty and Social Exclusion Experienced Great Depression and the neighborhood in the city of slums in Turkey), http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf (Erişim: 14.02:2022)

Küresel bir sorun olan yoksulluk beraberinde birtakım olumsuzlukları da getirmektedir. İşsizlik, ihtiyaçlarını karşılayamama, kötü hayat koşulları bunlardan temel olanlardır.

Köy romanlarında en fazla işlenen konulardan biri bu küresel sorundur, yani yoksulluk izleğidir. Özellikle tarıma dolayısıyla da toprağa bağımlı bir yaşam şeklini zorunlu olarak benimsemiş olan köylü için yoksulluğun nedeni toprağın az, verimsiz ve devletin kendilerine karşı ilgisiz olmasından kaynaklanır.

*“Fakir Baykurt’un hem roman geleneği içindeki konumu hem yaşama bakışı bağlamında romanlarına konu ettiği köylü insanların yoksulluğu derinden incelemiştir. Köy insanların devlet yetkililerince çoğu zaman desteklenmediği, hor görüldüğüne dair kanılar ifade edilir.”*⁴ (Güllüpnar ve Yılmaz, 2020: 2214)

Türkiye’de köy romanlarının en önemli yazarlarından biri olup eserlerinde genellikle “köy”ü anlatan Fakir Baykurt, romanlarında bu izleği farklı boyutlarıyla ele almıştır. Fakir Baykurt’un köy kökenli olması, “köy” ve “köylü” konularına gerçeğe yakın bir şekilde ve kendi, birinci dereceden deneyimleriyle eserlerinde yer vermesine neden olmuştur. Bu neden ile köy yaşamının yoksulluğunu, eğitimsizliğini ve sorunları ile bunlara karşı köylünün vermiş olduğu mücadeleyi anlatmıştır.

Fakir Baykurt’un eserlerinde köy izleğini işleminin başlıca iki nedeni kendisinin hem çocukluğunu hem de iş hayatının büyük bir kısmını orda geçirmesidir. Diğer bir neden ise aslında toplumcu gerçekçi bakış açısıyla o dönemlerde toplumun büyük bir kısmını oluşturan köy kesimini kalkındırmaktır. *“Gerçek kalkınma bu topluluğun uyanmasına bağlıdır. Bundan dolayı okutulmamış bu kitleyi etkilemek için onları yazıp, onları anlatmıştır.”*⁵ (Yanardağ,

⁴ Güllüpnar, F., Yılmaz, E., (2020), “Fakir Baykurt Ve Kemal Tahir’in Yapıtlarında Zenginlik, Yoksulluk, Emek Ve Sermaye İlişkilerinin Analizi”, Çalışma ve Toplum, 4.

⁵ Yanardağ, M, F., (2007), “Fakir Baykurt’un Hikayelerinde Tema”, Beykent Üniversitesi/ Beykent University Sosyal Bilimler Dergisi / Journal of Social Sciences 1 (1), 227-263.

2007: 262) Yazar, yoksulluk sorununu bazı sosyo-politik durumlarla bağdaştırmış ve temellendirmiştir. Köy ve köy halkı mücadeleciler ve direniş içinde betimlenmiştir.

*“Köylüler salt topraktan para kazandıkları için değil, kendilerini toprakla var ettikleri için önem kazanır. Kişisel kazancının önünü tıkayan devlet ve devletin köydeki temsilcileri, bireyin ilerlemesine, zenginleşmesine izin vermez.”*⁶ (Güllüpinar ve Yılmaz, 2020: 2200)

Ekonomik yapı kişi ve toplumların davranış ve düşüncelerine doğrudan etki etme gücüne sahiptir. Ülkenin ekonomik yapısı ve üretim biçimi köylünün tüm yaşama etki eden bir olgudur. İçine kapalı, geleneklerine bağlı ve kaderciler anlayış toprağa bağlı toplumların genel özellikleridir. Ayrıca tarım toplumlarında yoksulluğun neden olduğu sağlık ve eğitim koşullarındaki yetersizlik ve olanaksızlık köy yaşamının başlıca belirleyicileridir.

Fakir Baykurt aslında eserleriyle köylünün bulunduğu kötü durumdan mücadelesiyle ve emeğiyle kurtulma çabalarını konu etmiştir. Sahip olduğu toprağıyla ve orada yaptığı üretimle var olmaya çalışan köy ve köy insanının azmiyle neler yapabileceğini de anlatmaya çalışmıştır. Toprak ve insan ilişkisini iletmeye çalışırken yoksulluk izleğini de aynı zamanda ana sorun yapmıştır.

Kaplumbağalar romanı serim, düğüm, çözüm şeklinde iki ayrı bölüm olarak düzenlenmiştir. Romanın olay örgüsü, doğanın olumsuz koşulları ile mücadele eden köylülerin bu mücadeleyi kazanması, ancak bürokrasiye yani devlete karşı verdikleri mücadeleyi kaybetmeleri üzerine kurulmuştur. Hem roman kişileriyle hem de olay örgüsüyle beraber Tozak Köyü’ndeki değişimler ve köyün mücadelesi uzam, devlet-köy ve eğitim ilişkileri üzerinden anlatılmıştır.

⁶ Güllüpinar, F., Yılmaz, E., (2020), “Fakir Baykurt Ve Kemal Tahir’in Yapıtlarında Zenginlik, Yoksulluk, Emek Ve Sermaye İlişkilerinin Analizi”, Çalışma ve Toplum, 4.

1962-1965 yılları arasında kaleme alınan Kaplumbağalar romanı ilk olarak 1967 yılında yayımlanmıştır. Bu çerçevede Kaplumbağalar romanının 1962-1965 yıllarındaki Türkiye koşullarına göre değerlendirilmesi gerekmektedir.

1. KAPLUMBAĞALAR ROMANINDA “YOKSULLUK” İZLEĞİ

*“Fakir Baykurt’un Kaplumbağalar romanı, Türk köylüsünün yaratıcı gücüne inancın romanı olarak değerlendirilir”.*⁷ (Naci, F. 2000: 479) Kaplumbağalar romanı, Fakir Baykurt’un diğer romanlarında olduğu gibi varlığını sürdürebilmek için istekle üreten Türk köylüsünün yoksulluğunu, sorunlarını ve mücadele gücünü yansıtan gerçek yaşamından bir kesittir. Kaplumbağalar romanında olaylar romanın kahramanları olan Kır Abbas ile Eğitimci Rıza ikilisinin etrafında şekillenir. Kır Abbas ile Eğitimci Rıza romanda birbirini tamamlayan bir bütün oluştururlar. Roman kişileri de Kır Abbas ile Rıza’nın etrafında etkileşimde buldukları kişilerden oluşan bir bütünlüktür. Kaplumbağalar romanında verimsiz Tozak köyünde bir bağ oluşturma çabası gözler önüne serilir. Kır Abbas ve Eğitimci Rıza’nın girişimleriyle kıraç arazide tüm köyün ortak çalışması ile güzel bir bağ oluşturulur. Ancak topraklar ile ilgilenmeyen devlet, bağı görünce sahiplenir ve bağa el koyar. Kendi elleriyle yaptıkları bağı, devlete kaptırmamak için yine kendi elleri ile bozarlar.

1.1 YOKSULLUK VE UZAM İLİŞKİSİ

Kaplumbağalar romanında uzam, topraksız, susuz, geçim kaynakları oldukça sınırlı, altmışa yakın balçıktan yapılmış evleri olan Tozak Köyüdür. Başkent Ankara’dan sadece yüz kilometre uzaklıkta bulunmaktadır, yazar tarafından yapılandırılan bu uzam Babas ve Kumartaş

⁷ Naci, F., (2000), Yüz Yılın Yüz Romanı, Adam Yayıncılık, İstanbul.

köylerinin yakınında otsuz ve ağaçsız dağların sıralandığı bir yerdedir. Tozak Köyünün toprağı güneşlerde kavru lan, gölgesiz, ölü bir topraktır. Toprağın verimsizliğı ve üzerinde köyün tek geçim kaynağı olan tarımın bile yapılamamasını nedeni

“Güneş, Tozak kırına kocaman bir ateş dağı çöktü. Yakıyor boyuna. Tozak kı rı yanyor..... Tozak kırının bir karış altı ak pur taşlarıyla sımsıkı kitli. Pur taşlarının üstündeki toprak yanyor....” (Baykurt, 2020:7) şeklinde anlatılmıştır.

Köyün kötü koşulları bazı betimlemelerle de roman boyunca anlatılmıştır. Tozak köyünün sınırlarını ifade etmek için kullanılan, yeryüzünde kapladığı alanı vurgulayan “yorgan” kelimesi “yamalı” sıfatıyla nitelendirilerek köyün ve köylünün yoksulluğunun anlatımı şu şekilde güçlendirilmiştir.

“Tozak kı rı yorgan kadar bir topraktı yeryüzünde. Tilkiçikan’dan yukarı yürüyüp oradaki tek ağacın altından bakılsa, üstündeki eğri çizgilerle, bozuk dörtgenlerle, yamuklarla kırk yamalı bir yoksul yorganı gibi görünüyordu. (...)Bu düzlükte dünyanın acısı, ateşi, kurağı... Bu düzlükte kaplumbağalar...” (Baykurt, 2020:7)

alıntısıyla da romanın başlığı olan “Kaplumbağalar”ın eser boyunca önemli bir sembol olduğu görülmektedir. Hem evleri hem de dış dünyaya karşı bir savunma bariyeri oluşturan kabuklarıyla ağır ağır ama sürekli hareket eden bu hayvanların durumu *“Güneş dik dik vurdukça, yaşlı kaplumbağa dayanılmaz acılara giriyor. Acaba bu çirpinma daha ne kadar sürece k?”* (Baykurt, 2020:14) şeklinde anlatılarak romanın baş karakteri olan Kır Abbas ve onun bu toprakla yaşayacakları yaşlı bir kaplumbağanın yaşama olan direncine de benzetilmiştir. *“Bu düzlükte kaplumbağalar...”* şeklindeki tasvirle beraber de Kır Abbas’ın ve Tozакlıların mücadelesi verimsiz topraklarda susuz kalmış kaplumbağalara benzetilmiştir.

Romanda Tozak, kıyıda köşede kalmış, bakımsız ve unutulmuş, rüzgârlı havalarda yanık toprak yolların toz savurduğu ve kışları sokakları sürekli çamurlu bir köy olarak anlatılan bu köy,

Ankara'ya hem çok yakın hem de çok uzak olduğu romandaki işleyişle görülebilir. “*Köyden çıkan patika, yüz birinci kilometre taşının bulunduğu yerde Ankara yoluna ekleniyordu. Tozakhılar buraya ‘Yüzbir’ diyorlardı.*” (Baykurt, 2020:10) şeklinde tanımlanan bu konumuyla köy başkente mesafe açısından yakın olmasına rağmen büyük kentin zenginliğinden, eğitiminden yani gelişmişliğinden uzaktır, yeniliklerden mahrum kalmıştır ve çok daha geleneksel bir yapıya sahiptir. Romanın baş elementlerinden olan uzam kendi içine kapalı ve toprağın kötü haliyle üretimin azalması sorunuyla ön plana çıkmıştır. Suyun yoksunluğu ve toprak verimsizliğinin, yaz sıcaklarında artmasıyla beraberinde getirdiği üretim azalmasıyla beraber yoksulluk sorununu ortaya çıkarmıştır. Köyün içinde yaşadığı kötü hayat koşulları da bu yoksulluğun bir yansımasıdır. Diğer bir yansıma ise özellikle köyün günlük dilinde görülmektedir. Topraktan kaynaklanan sorunlar anlatılırken özellikle türkü ve köy halkı tarafından kullanılan fıkralarda bunun yarattığı etkiler ve yansımalar görülmektedir.

“*Ak üzümün asması/ Ne hoş olur kesmesi/ Çok zor imiş bilmedim/ Gizli sevda çekmesi/ Asmada üzüm kaldı/ O kııda gözüm kaldı/ Gelcem dedi gelmedi/ Diyecek sözüm kalmadı*” (Baykurt, 2020: 182)

Kır Abbas'ın uydurduğu türkülerden birisidir ve günlük hayat olayları yanında toprak ve üzüm üretimi de türkünün içine dahil olmuştur, bu da toprağın köye önemini ve köyün ona bağlılığını göstermektedir.

Romandaki tüm çatışmaların temel odağı uzamdır ve başta toprağı neyse o olan Tozak, toprağı verimleştirme ve daha bereketli yapma çalışmalarından sonra üzüm ve şarap üretiminin başlamasıyla beraber de eski bereketli ve bolluğun olduğu günlere dönmeye başlamıştır. Verimsizlikten dolayı toprağına ekin ekemeyen ve işsizlikle baş etmeye çalışan Kır Abbas ve ailesi topraklarını yeniden biçmeye başlayınca işsizliğe kısa süreli bir çözüm bulunmuştur ve yoksulluk da köyde gittikçe yok olmaya başlamıştır. Hayat koşullarının iyileşmeye başlamasıyla aslında temel ihtiyaçlarını da karşılayabilmeye başlamışlardır, “*Ye de soğukkan!*

Kendi bostanımızdan, bağımızdan yani... Senin de kazdığın, terini, emeğini kattığın Purluk'un toprağından!" (Baykurt, 2020: 159) alıntısından da toprağın oluşturduğu refah ortamı görülmektedir.

Eserin sonuç bölümünde uzamla başlayan ve değişen her şey; bereket ve bolluk, üretim yine ona yapılan müdahaleler sonucu sona ermiştir. Zenginliğe atılan, ileriye doğru olan bir adım sonrasında yaşanan olaylarla bağın kurtulamaması ve sonuçta hayvanların bağa salınmasıyla onların bağın hepsini yiyerek yok etmesi uzamın ortaya çıkardığı en son çatışmadır.

1.2. YOKSULLUK VE DEVLET/KÖY İLİŞKİSİ

Kaplumbağalar romanında köylünün mücadelesinin temelini yoksulluk oluşturmaktadır. Bu mücadelede Tozak köylüleri devlet ve bürokrasinin gücü ile karşı karşıya gelip anlaşmazlık yaşamaktadırlar. "Toprağın sahibi kim?" aslında temel sorun haline gelmiştir çünkü köy, kendi koşullarını iyileştirebilmek için verimsiz toprağı emekleriyle üzüm bağı yapmışlardır fakat kadastro çalışmasıyla gelen memurlar araziyi gördükten sonra bu toprağın sahipsiz olduğunu ve bu bağların Hazine'ye bağlanması gerektiğini söylemektedirler. Bu da köy-devlet arası bir çatışma oluşturmaktadır çünkü bir tarafta emekle kendilerini geçindirmeye çalışan köylüler, diğer tarafta ise bürokrasi gücüyle arazilerin köye ait olmadığını söyleyen ve araziye el koyan memurlar, bir "devlet" unsuru vardır. Oysa Tozak köylülerine göre köyde tapusu olmayan arazinin kendilerine ait olduğunu düşünmeleri gelişme bölümündeki olayların başlangıcıdır.

Köylünün karşısında, köylünün gerçekleştirdiği hayat değişikliği ve hareketliliğinin memurlar tarafından keşfedilmesi sonucu köylünün iyileşen yaşam şartları da yine aslında kendileri tarafından eskisine döndürülmüştür, baştaki halden bir farklılık olmamıştır. Memurlara göre devlete ait bir mülkten izinsiz faydalanan bu köy, araziye boşaltmalı ve dikilen bağların maddi tutarını yine devlete ödemelidir. Daha üretimin yeni başlamasıyla yeni yeni bir kazanç kaynağı

bulan köylüler yine yoksullukla baş etmek zorunda bırakılmıştır. Ana sorun yoksulluktan kurtulmak için köylünün verdiği mücadelenin devlet tarafından desteklenmesi gerekirken bu mücadelenin engellenmesi ve köylülerin çalışma isteklerinin yok edilerek ile mücadelenin sonuçsuz kalması konu edilmektedir. Yolladıkları dilekçelerin hiçbirine muhattap olan olmaması kurguyu geliştiren bir olay olduğuna varılabilir. Bu da aslında bürokrasinin ve devlet işleri içinde kaybolan ve devlet karşısında güçsüz olan köylünün durumunu göstermektedir. Toplumun büyük bir kısmını oluşturan, köyün türkülerinden birinin sözleriyle de “...*Toplandık baş çiftçinin/Atatürk'ün sesine/ Biz ulusal varlığın/ Temeliyiz, köküyüz/ Biz yurdun öz sahibi/ Efendisi köylüyüz*” (Baykurt, 2020:201) anlatılan köy kesimi ve önemli geçim kaynaklarından biri olan tarımdan sorumlu köylüye verilmeyen ilgi ve özen yazar tarafından köylü/bürokrat bağlamında bu çatışma üzerinden verilmiştir. Çözdükleri sorunun devlet tarafından tekrar yeni bir sorun olarak karşlarına çıkartılması durumunda ise köy-devlet çatışmasına yeni bir çözüm getirilmiştir, köylünün kendi elleri ile yarattıklarını yine kendi elleri ile yok etmesi Fakir Baykurt'un iletmek istediği mücadeleci köy profilidir.

Fakir Baykurt Kaplumbağalar romanında, köylünün kader saydığı yoksulluktan kurtulması için mücadeleci karakterlerin gerekliliğini vurgulamaktadır. Kaplumbağalar romanında bu karakterler Kır Abbas ile Eğitimci Rıza olarak kurgulanmıştır.

Nitekim Kaplumbağalar romanında olay örgüsüyle birlikte öne çıkan karakterlerden yaşlı bir köylü olan Kır Abbas, köyü ve onun toprağının verimleşmesi için her şeyi yapmaya hazır bir karakter olarak yapılandırılmıştır; becerikliliği ve hakkını araması gibi özelliklerle köy mücadelesini temsil edebilmektedir. Tozak köylülerinin doğaya ve bürokrasiye karşı verdiği mücadelede önemli ana roman kişilerindendir, onun karşılaştığı zorluklarla bu izlek okura yapılandırılabilir. Romanda köylüler ve devlet bürokrasisiyle onun temsilcileri yani memurlar bir çatışma teşkil etmektedir.

Romanda, memur köylüye küçümser ve alaycı bir tavırla yaklaşır. Bürokrasi açısından köylü önemsizdir ve bu nedenle de sürekli ihmal edilmiştir. İhmal edilen köylünün yaşamında asırlardır değişen hiçbir şey yoktur ve bu şartlar altında mücadele eden köy kesiminin direnci özellikle de Kır Abbas ve onun toprağa bağlılığı, sevgisi üzerinden işlenmiştir. Romanda, “...*Kalkınıyoruz, kalkındırıyoruz diyorlar, hepsi palavra! Ancak kendilerini kalkındırıyorlar!*” (Baykurt, 2020: 83) diyerek köylü uzun zamandır yaşadığı durumu dile getirmektedir. Bu durum köylü ile sorunları karşı karşıya getirmiş ve köylü hissetmediği bir yalnızlık ile baş başa bırakılmıştır. Devlet kendisini göstermediği ve hissettirmediği için, sorunların çözümünde köylü sürekli yalnızdır, köy kesiminin mücadelesi tekildir. Devletin sorun çözmesine hiç tanıklık etmediğinden, sorunların çözümünde devlete gereksinim duymamaktadır. Bu nedenle Tozak köylüsü kendi çözümünü kendisi üreterek mücadeleyi seçmek zorunda bırakılmıştır.

Kaplumbağalar romanında bürokrasi, sorunlarla ilgilenmeyen, üstten bakan ve çözümü köyde değil, köyden kente göçte gören bir yapıdadır. Romanda bürokrasinin temsilcisi olan ve köylülerin şişko lakabını taktıkları Tapu ve Kadastro memuru Emin Sağlamer; kentten gelen aydını temsil edebilmektedir. Aydın gözünden köy ve kent yaşamını karşılaştırarak kenti daha “iyi” ve “gelişmiş” olarak görmesi kırsal ve şehir kısmını ayıran özelliklerden biri olarak verilebilir. Toprağa bağlı olan kesimin “kentli” bakış açısından nasıl kanıksandıklarını da gösteren roman kişilerinden biri olarak kurgulanmıştır. Emin Bey’in

“*Taş devrinden kalma yemekler, tunç devrinden kalma yataklar, fitilli lambalar.. Kağrı, karasaban, kuyu suyu, tuluk suyu.. ...Geçmiştir artık bunların çağı! Boşuna beklemeyin buraları. Vakti geçmeden bir yolunu bulup, kentlere sokulun....*” (Baykurt, 2020: 238)

sözleri kent-köy insanı arasındaki farkları aydın bakış açısıyla iletmektedir.

Romanda bürokrasinin bir diğer temsilcisi olan Sırrı Bey, Emin Bey ile benzer bir tutum içinde, köylüyle modernleşmenin mümkün olmadığını “...*Yahu, herif daha mesainin beşte bittiğini*

bilmiyor!... Aklına yanayım ayrıca Ankara'nın, bizi bu köylülerle demokrasiye soktu!"

(Baykurt, 2020: 289) ifadeleri ile belirtmektedir, toplumda o dönemlerde daha yeni oluşmaya başlayan toplumsal beraberliğe ve birliğe olan bakış açısını da öne sürmektedir.

Kaplumbağa sembolü de köy-devlet ilişkisindeki önemli sembollerdendir. Toprağa daha bir şey yapılmamışken Kır Abbas'ın yolda yürürken bir kaplumbağayı görüp ters çevirmesi, sonradan o kaplumbağayı ölü bulmasında yine benzetmeler yapılmıştır. Kaplumbağa için her şey yolunda giderken dışardan bir kuvvetin onu yolundan alıkoyması ve bunun onun ölümüne sebep olması, Kır Abbas'ın bağ için uğraşmasından sonra emeklerinin bir Kadastro ve onu takip eden devlet kuvvetiyle yerle bir olmasına benzetilmiştir. Hayatının büyük bir bölümünü kaplayan bağın onlardan alınmasıyla Kır Abbas da bir nevi "ölmüş", "*Masamız bitmiştir.*" (Baykurt, 2020: 330) demiştir.

1.3. YOKSULLUK VE EĞİTİM İLİŞKİSİ

Köyde yaşamakta olan nüfusun geri kalmışlığının en önemli sebeplerinden birini eğitim olarak gören Fakir Baykurt, Kaplumbağalar romanının yapılandırılmasında da karakterler aracılığıyla bu sorun aktarılabilir. Bu eserde de yoksullukla mücadelede bir eğitmen olan ve yarı aydın Rıza karakteri ana karakterlerden biridir.

Tozak köylülerinin eğitim seviyesi düşüktür. Bu izlek köylülerin yaşam tarzı ve olaylardaki tutumları, bakış açıları aracılığıyla verilebilmektedir. Devletin eserdeki sembollerinden olan memurlar gelmeden önce düşen meteoroloji rasat cihazını köyün bilmemesi, okuma yazma oranının düşüklüğünden dolayı alınan kararlarda parmakla mühür basılması, soyadına olan bakış açıları kırsalın özelliklerini verebilmektedir. Ancak bu cahilliklerin nedeni ve sonucu Tozak köylüleri değil, devletin köylerle ilgili bir kalkındırma çalışması yapmaması ve ilgisiz olmasıdır.

Eğitmen Rıza öğrenciler için ayrılan “okul”u, ‘*Toprak damlı bir odada okutuyor. Ak sıvalı, kırmızı kiremitli, bol camlı bir okul yok.*’ (Baykurt, 2020: 38) şeklinde tanımlamıştır. Şartlar, eğitime elverişli değildir ve sağlıklı bir okul ortamı da yoktur. Gezici Hamdi Bey (İlköğretim Müfettişi), hem bir eğitimci hem de köylünün yardımcısı olduğundan Tozak’a bir okul yapılması için ilçeye istekte bulunmaktadır. Köyde öğrenci ve öğretmen olmasına rağmen okul için elverişli bir ortamın, bir binanın bulunmaması köyde toprak bereketinden önce eğitime verilen az önemi gösterdiğine varılabilir. Köyde, toprağın verimleştirilmesi ve bolluk bereketin gelmesiyle eğitime de olanaklar sağlanmaya başlanmıştır. Üretimin başlamasının etkileri köy hayatının her bölümünde görülmeye başlanmasıyla okul çalışmalarıyla da görülebilmektedir. Eğitim için bir bütçe bile oluşması köyün toprağa önemini göstermektedir çünkü önceden toplanamayan ve olmayan maddi kaynak artık oluşmuştur, köy okulu için para bile toplanabilmesi toprağın maddi getirisini gösterebilir.

Doğdukları ortam dolayısıyla ve imkanların azlığından dolayı geçimsizlik sıkıntısıyla büyüyen ve Eğitimci Rıza’nın okuttuğu köylü çocuklarının yoksullukla birlikte ortaya çıkan sağlıksız şartlarda ufacık kalmaları betimlenmiştir. Bu çocuklar anlatıcının ifadesiyle anlatılırken genellikle olumsuz sıfatlar kullanılmıştır. “*...Kiminin eli bileğine kadar kir.... Ayakları yalın. Ayakları da elleri gibi kara. Ayak tırnakları taşa çarpmış, fırlayıp gitmiş...Giysileri yama içinde...*” (Baykurt, 2020: 38) sözleriyle tasvir edilen yeni nesil, köyün yoksulluğunu da gösterebilir.

Yoksul bir yaşam süren köylülerin yaşamını değiştirmek isteyen Eğitimci Rıza ve Kır Abbas, Tozak kırında geniş alan kaplayan verimsiz ve taşlarla dolu araziye köylünün gücüne dayanarak bağ haline dönüştürme planları vardır. Bu planları yaparlarken, Eğitimci Rıza’nın kursta edindiği bilgilere, Kır Abbas’ın da yıllardır bıkmadan usanmadan emek verdiği topraktan edindiği tecrübelerine güvenmektedirler.

Köylülerin direnişleriyle ve ayakta duruşlarıyla tarımın ve üretimin artması eğitimin getirdiği sonuçlardan olduğuna varılabilir. Kaplumbağalar bir koy öğretmeninin, öğretmen Rıza'nın köyün yaşamını değiştirme uğraşı verdiği romandır. Köy yaşamını değiştirmeye çalışan öğretmenin yanında Kır Abbas adlı köy bilgisiyle köyün yoksulluğuna bir çare bulunmaya çalışılmaktadır. Bu romanda bir öğretmenle bir köy bilgesinin yaşam karşısındaki duruşları sergilenir. Kır Abbas kitaptan değil topraktan bilen bir köy bilgisi olarak köyünü geliştirmeyi hedeflendiği görülebilir. Topraktan edindiği kültüre kitabı ilave eden Öğretmen Rıza'nın görevi köylünün yaşamında değişiklik yapmak olarak ortaya çıkmaktadır. Eğitimle beraber kalkınmaya başlayan köyde refah ve mutluluk da köyün şartlarının hepsinde kendisini göstermektedir. Eserin giriş kısmındaki tasvirlerde olumsuz sıfatlar kullanılırken toprak "reformu" sonrası daha iyimser niteliler kullanılmıştır, Toprak artık "kuru" veya "susuz" olarak değil de "...bağlarda yeşillik var. Yeşillik uyuyor gibi. Bir sessizliğin içinde yeşillik." (Baykurt, 2020: 171) olarak betimlenmiştir.

Kaplumbağalar romanında köylü emeklerine haksızlık eden ve saygı duymayan, topraklarını ellerinden alan devlete karşı uyandırılmaları genel izlek olarak verilebilir. Burada köylünün gözünün açılması ya da uyandırılması bir kişiyi hedef almamakta ve burada söz konusu olan devlet ve yasalar gibi soyut kavramlardır. Romanda uyanışa sebep olan kişi köy öğretmeni ve onunla birlikte olan bir köy bilgesidir. Koy biriminin kendi kendine yeten ve şehirden tümüyle ayrı bir bütün olarak ele alındığı Kaplumbağalar romanında köylü bir öğretmen aracılığıyla, eğitimle medenileştirilmesi ve aydınlatılması düşüncesinin hakim olduğuna ulaşılabilir. Aldıkları ürünler ile zor karınlarını doyuran köylüler bağ yeri oluşturmaya inandırılmaları, özendirilmeleri ve daha sonra tamamen taşlık bir alanda bağ yeşertmeleri öğretmenin köyü geliştirme amaçlarından bazıları olarak sayılabilir. Eğitimsizin eğitimle birleşmesiyle yoksulluğa çözüm yaratılmıştır. Eğitimin köyde devamlılığı ve önemi Öğretmen Rıza'nın "Bizden sonra gelenlerin hepsi okumuş olacak!... Okumuş insan ekmeğini taştan çıkarır!"

(Baykurt, 2020:205) sözleriyle de “okul” kavramı ve eğitim-öğretimin yaratabileceği değişimlerin güzel sonuçları aktarılmaya çalışıldığına varılabilir.

SONUÇ

Fakir Baykurt kaleme aldığı öykü ve romanlarında kırsal kesimi toplumcu gerçekçi bir tutumla belirtmiştir. Eserlerindeki köy ve köy yaşamına verilen önemle Türkiye’de o dönemde yaşanan farklı gerçeklikleri aktarmıştır. 1950-1970 yıllarındaki değişime uğramaya devam eden ekonomik, siyasal ve kültürel yapıyı da bir anlamda köy kesimin hayat koşullarıyla ortaya çıkarmıştır.

Kaplumbağalar, Tozak köylülerinin büyük güç ve mücadele ile yarattıkları bağı devletin ellerinden alma kararına karşı Kır Abbas ve Eğitimci Rıza önderliğinde tüm köylünün devlete karşı isyanının romanıdır. Kaplumbağa bilgeliğin, uzun ömrün ve sağlığın simgesidir. Romanda kaplumbağa da önemli bir simge olarak kullanılmıştır. Kaplumbağa ile köylüler karşılaştırılarak aralarında benzerlikler kurulmuştur.

“*Baykurt, temelde köy romanlarıyla Anadolu köylerinde yaşanan sosyal ve ekonomik zorlukları anlatmaktadır.*”⁸ (Sağlam, 2020: 265) Kaplumbağalar romanında Tozak köyündeki yoksulluğu, ancak yoksulluğa teslim olmamayı ve yoksullukla mücadeleyi konu edinmiştir. Yoksulluğun kötü yanlarını anlatarak köylülerin en zor koşullarda bile çıkış için umut arayışları anlatılmaktadır. Fakir Baykurt’un diğer romanlarında olduğu gibi Kaplumbağalar romanında da kabullenme yerine mücadele vardır. Kaplumbağalar romanında bir yandan yoksulluk en çarpıcı yönü ile anlatılırken, diğer yandan da yoksulluğu kabullenmeme ve çıkış yolu arayışı

⁸ Sağlam, M, H., (2020), “Fakir Baykurt’un Köy Romanlarında Lakaplar”, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. XLIV, Sayı: 1.

ile ilgili direniş anlatılmaktadır. Kaplumbağalarda var olan inanç, sabır ve direnç köylülerin yoksullukla verdikleri mücadeledeki inanç, sabır ve direnç ile özdeşleştirilmektedir.

Yoksulluğa direnişte bazı temel izlekler yazar tarafından kullanılmıştır. Toprak yani uzam üzerinden yapılandırılan çatışmalar köy-bürokrasi teması ve eğitimin yaratabileceği değişimler üzerinden işlenmiştir. Köy ilk defa bürokrasiyle olan karşılaşmasında köy-kent farkı ve toplumdaki kesimler hakkındaki genel düşünceler işlenmiştir. Özellikle de Eğitmen Rıza Bey üzerinden kent tarafından “eğitimsiz” ve “geri” olarak görülen kırsal kesim daha da kalkınmaya başlanmıştır.

Kaplumbağalar romanının olay örgüsü, doğanın olumsuz koşullarının oluşturduğu yoksulluk ile mücadele eden köylülerin bunu kazanması, ancak bürokrasiye karşı verdikleri mücadeleyi kaybetmeleri üzerine kurulmuştur. Kaplumbağalar romanında dışarıya kapalı, yoksul ve durumundan bıkmış, tüm köyün aynı dili konuştuğu, gelenek ve göreneklerine son derece bağlı Tozak köyündeki köylülerin topraklarıyla direnişleri yalın bir şekilde anlatılmıştır. Köylü yoksulluktan kurtulmak için yaptığı çözüm arayışının sonucunda doğa ile mücadeleyi seçmek zorunda kalmıştır. Çünkü bu mücadele yoksulluktan kurtulmanın çözümüdür. Köylü yoksulluktan kurtulmada tek engel olarak doğa koşullarını yani verimsizliği, susuzluğu görmektedir. Hiçbir yardım ve rehberlik almadan çözümü kendisi bulur ve yaratır. Hiç olmayacak bir toprakta tamamen taşlarla kaplı bir bölgede bağ yeşertmişlerdir. Bu, romanda köylünün gücünün ifadesi olur. Kendi çözümü ile mücadelesinde başarı sağlamışken hiç düşünmediği ve hesaplamadığı bir “cip”le köylerine konuk olan bürokrasi engeli ile karşı karşıya kalır ve devletin varlığını ilk kez bu kadar gerçek olarak karşısında bulur. Her engeli aşan Tozak köylüsünün güce karşı çaresizliği de anlatılmıştır. Bağ durumuna getirdiği taşlık arazinin sahibi devlettir. Devletten habersiz hiçbir eylem gerçekleştirilemediği toprağa el konulmasıyla gösterilmiştir. İşledikleri toprağın bedelini karşılayamayacaklarını bilen köylülerin ulaştıkları çözüm ise emekleriyle yaratıklarının sonu olmuştur. Bürokrasiyle

karşılaşan köy, bu durumun kendilerinde yarattığı hayal kırıklığının sonucu olarak bağı tekrar eski hali olan kıraç araziye dönüştürmeleri ve kendilerine ilgisiz/küçümseyici bir bakışı olan eserde devletin simgesi olan memurlara ders vermeye dönüşen yeni bir mücadele şekline dönüşmüştür. Son söz olarak köylü, “Kimseden yardım almadan mücadele ettim ve kazandım. Kazanımlımı kaybettirene ben de kaybettiririm” diyerek kıraç araziye kıraç olarak gerisinde bırakmayı yeğlemiştir.

Kaplumbağalar toprak ve onun getirdiği umudun doğuşu ve kayboluşudur. Romanın başındaki köyün genel görünümü ile romanın sonundaki köy adeta birbirinin aynıdır. Yamalı yorgan sıfat tamlaması ile güçlendirilen köyün yoksulluğu devam etmektedir. Romanın sonunda köy başlangıçtaki durumuna dönmüştür.

KAYNAKÇA

- Adaman, F., Keyder, Ç. (2006), “Türkiye’de Büyük Kentlerin Gecekondu Ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma” (Poverty and Social Exclusion Experienced Great Depression and the neighborhood in the city of slums in Turkey), http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf (Erişim: 14.02:2022)
- Baykurt, F., (2020), *Kaplumbağalar*, Literatür Yayıncılık, Ankara.
- Çankaya, E., (2013), “Köy Edebiyatı ve Türk Edebiyatında Köye “İçerden” Bakış Doğuşu, Etkileri, Sonuçları”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 8/4 Spring, 473-488.
- Güllüpınar, F., Yılmaz, E., (2020), “Fakir Baykurt Ve Kemal Tahir’in Yapıtlarında Zenginlik, Yoksulluk, Emek Ve Sermaye İlişkilerinin Analizi”, *Çalışma ve Toplum*, 4.
- Naci, F., (1990), *100 Soruda Türkiye’de Roman ve Toplumsal Değişme*, Gerçek Yay. İstanbul 1990.
- Naci, F., (2000), *Yüz Yılın Yüz Romanı*, Adam Yayıncılık, İstanbul.
- Sağlam, M, H., (2020), “Fakir Baykurt’un Köy Romanlarında Lakaplar”, *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. XLIV, Sayı: 1.
- Yanardağ, M, F., (2007), “Fakir Baykurt’un Hikayelerinde Tema”, *Beykent Üniversitesi/ Beykent University Sosyal Bilimler Dergisi / Journal of Social Sciences* 1 (1), 227-263.
- Karaman, N., (2010), *Köy Enstitüsü Mezunu Mahmut Makal, Fakir Baykurt Ve Talip Apaydın’ın Romanlarında Köyde Eğitim Sorunu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.